

BREXIT: CONSECUENCIAS ECONÓMICAS E PERSPECTIVAS

Autora: Dra. Jourdy Victoria JAMES HEREDIA

Subdirectora do Centro de Investigacións da Economía Mundial (CIEM), Cuba

Resumo utora: Dra. Jourdy Victoria JAMES HEREDIA

Subdirectora del Centro de Investigaciones de la Economía Mundial (CIEM), Cuba

e-mail: jjourdyvictoria@yahoo.es

Resumo. O traballo expón as polémicas relacións entre o Reino Unido e a Unión Europea (UE). Tamén inclúe unha visión para a actual situación socio-económica da nación británica, como unha das principais causas proceso de saída do Reino Unido da UE (coñecido como Brexit), a frustración da sociedade británica sobre a situación económica e social desfavorable debido a políticas neoliberais aplicadas polos distintos gobernos conservadores desde 1980 que tiveron impacto no mercado de traballo degradación e maior polarización da sociedade; eo fracaso da UE na xestión da crise económica, que custou unha década perdida no crecemento económico. Detállanse algúns dos impactos a curto, medio e longo prazo de Brexit para o Reino Unido e da UE. Finalmente enuncianse algunhas perspectivas do Brexit para ambos.

Palabras chave: Reino Unido, Unión Europea, política neoliberal, Brexit, perspectivas.

Title: BREXIT: Economic Consequences and Perspectives

Abstract: The work exposes the controversial relations between the United Kingdom and the European Union (EU). It also addresses the current socioeconomic situation of the British nation to anticipate as one of the main causes of the process of leaving of the EU (known as Brexit) the frustrations of the British with regard to the unfavorable economic and social situation caused by the neoliberal policies applied by the different conservative governments since 1980 that have impacted on the degradation of the labor market and the greater polarization of society; as well as the failure of the EU in the management of the economic crisis, which has cost a lost decade in economic growth. Some of the short, medium and long term impacts of Brexit for the United Kingdom and for the EU are detailed. Finally, some Brexit perspectives are enunciated for both.

Keywords: United Kingdom, European Union, neoliberal policies, Brexit, perspectives

JEL codes: E24, E25, F15, F43, F59, J70

1. As relacións históricas entre o Reino Unido e a Unión Europea

As relacións entre o Reino Unido e a Unión Europea sempre foron moldeadas polo escepticismo e os encontros fracasados. Nos anos 50 a nación inglesa opúxose á entrada na Comunidade Económica Europea (CEE) daquela, e o goberno e as empresas británicas preferían ampliar as súas relacións cos Estados Unidos.

Nos anos da década dos sesenta tentaron sumarse á integración, pero Francia freouno. O presidente francés, Charles De Gaulle, opoñíase á súa entrada porque consideraba que a nación inglesa era incompatible con Europa. En resposta, o Reino Unido, durante eses anos, estableceu a Asociación Europea de Libre Comercio (AELC, tamén coñecida coas súas siglas en inglés, EFTA) en contrapeso á CEE, a cal pertenceu xunto con Austria, Dinamarca, Noruega, Portugal, Suecia, Suiza, Finlandia e Islandia.¹

¹ En 1991 incorporouse Liechtenstein.

Porén, a CEE avanzou exitosamente durante eses anos. As taxas de crecemento económico foron altas; o comercio exterior tivo ritmos de crecemento do 12% aproximadamente por enriba dos incrementos rexistrados polo grupo de países que conformaban a Organización para a Cooperación e o Desenvolvemento Económico (OCDE). As economías alemá, belga, francesa e italiana acadaron taxas de aumento do PIB superiores ao 5% e, pasaron de estados destruídos ao finalizar a Segunda Guerra Mundial á posición de avanzada na economía mundial (Estay e Sotomayor, 1992)².

A CEE acadou a Unión Alfandegueira en xullo de 1968 (dezaoito meses antes do previsto no Tratado de Constitución), a través da que se suprimiron todos os dereitos de alfándega entre os seis países membros e se estableceu un arancel externo común fronte a terceiros países. Ademais, dende xaneiro de 1962 estableceuse a Política Agrícola Común (PAC) co obxectivo de acadar a autosuficiencia alimentaria.

Perante ese contexto, algúns países da AELC comezaron a considerar a súa incorporación á CEE e as colonias do Reino Unido comezaron o proceso de independencia. Nestas circunstancias e unido ao estancamento da economía³, en xaneiro de 1973 o Reino Unido ingresou xunto a Dinamarca e Irlanda.

O seu principal obxectivo foi o relanzamento da súa economía sen a ameaza á súa soberanía política. Dende a súa entrada na CEE, o Reino Unido mantivo a maior independencia posible nos asuntos económicos e políticos máis significativos, entre eles destacan:

- Rexeitar formar parte do Sistema monetario Europeo en 1978.
- Establécese o chamado cheque británico⁴, un desconto na contribución británica ao orzamento da Unión Europea.
- Impugna o Tratado de Maastricht de 1992, polo que nace oficialmente a Unión Europea (UE), e negocia unha cláusula de exención para non participar na unión monetaria, polo que pertence á Zona Euro (mantén a libra esterlina como a súa moeda principal).
- Non se adscribe ao Tratado Schengen a través do cal os países acordan eliminar as fronteiras terrestres en 1995.
- Non asina o Tratado para a Estabilidade, a Coordinación e a Gobernanza na Unión Económica e Monetaria. Neste senso, non se une a ningunha disciplina orzamentaria en 2012.

Tendo en conta o panorama anterior de exencións, a participación do Reino Unido no bloque europeo restrixíase, na súa meirande parte, aos aspectos que consideraba que lle xeraban beneficios. Por exemplo, dentro do mercado único subscribiuse ao libre comercio de bens, servizos e capitais, namentres que non admitiu o libre movemento de persoas. En particular, o goberno británico concibía o mercado único como unha ferramenta

² Os historiadores económicos normalmente refírense ao período de 1950 a 1973 como a idade de ouro do crecemento económico europeo (Campos e Coriselli, 2015).

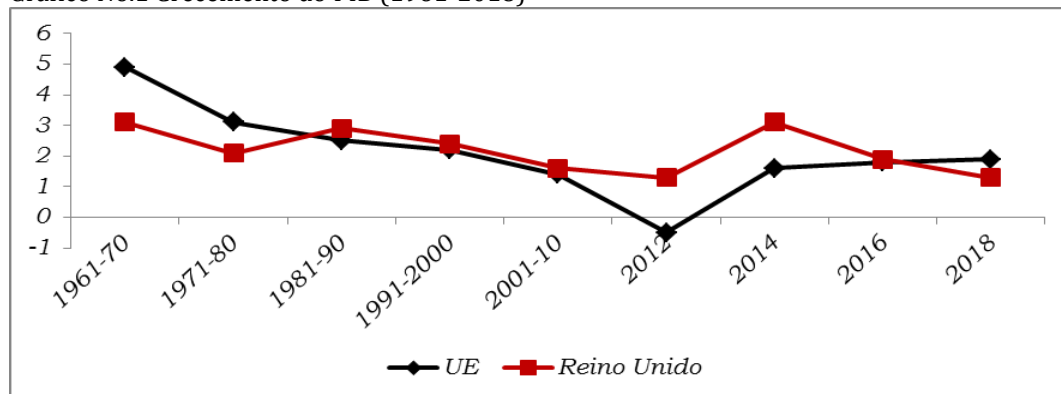
³ O PIB per cápita do Reino Unido en comparación cos membros fundadores da UE diminuíu constantemente de 1945 a 1972. E, logo da súa entrada, entre 1973 e 2010 foi relativamente estable (Campos e Coriselli, 2015).

⁴ Trátase dun mecanismo de compensación debido a que a meirande parte do orzamento da CEE se destinaba a financiar PAC, da que a nación británica se beneficiaba moi pouco por mor do seu sector agrícola reducido (en termos de porcentaxe sobre o PIB). A contribución ao orzamento comunitario é aproximadamente de 11.300 millóns de euros anuais.

económica, pero non cedeu en canto a soberanía ningunha, neste senso, quedou á marxe da maioría das políticas comúns.

En realidade, dende a súa entrada na UE melloraron os indicadores económicos británicos. En particular, observouse un crecemento tendencial do PIB por enriba da media comunitaria dende 1973 ata 2016.

Gráfico No.1 Crecemento do PIB (1961-2018)

Fonte: Elaborado pola autora cos datos de Comisión Europea, Statistical Annex of European Economy, SPRING 2017, abril 2017 e Eurostat, 2017.

O PIB per cápita do Reino Unido que en 1973, estaba aproximadamente un 10% por debaixo; estabilizouse comparativamente dende aquela (Campos e Coriselli, 2015).

Así mesmo, figura como o segundo exportador da UE (11%) só superado por Alemaña (28,7%) (Eurostat, 2017). E constitúese como un dos principais actores do comercio internacional; é o segundo exportador e o quinto importador mundial de servizos comerciais e o décimo exportador e sexto importador de mercadorías (BM, 2016).

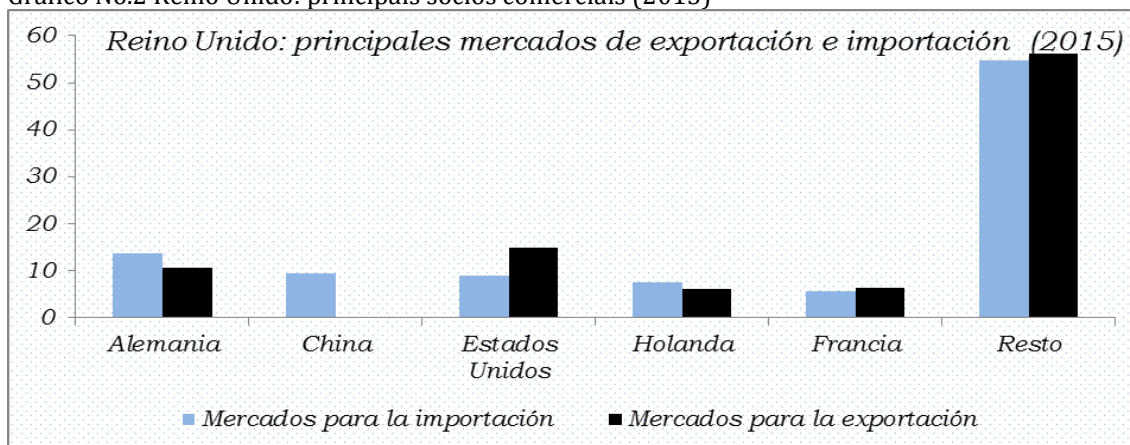
O comercio intra-UE representou o 45% das exportacións británicas en 2015. En especial Alemaña (22,6%), Holanda (12,7%) e Francia (8,7%) constitúen os maiores mercados para as vendas inglesas. Porén, dentro dos 28 países comunitarios detén a cifra máis baixa do comercio ao interior do bloque debido a que para outros estados supón máis do 80% das súas facturacións anuais.

Sen contar o comercio intracomunitario, Estados Unidos é o principal socio comercial do Reino Unido seguido de Alemaña. En 2015, o monto do comercio bilateral foi de 155,6 mil millóns de dólares e case 115 mil millóns, respectivamente (ONE, 2016).

Estados Unidos representa o primeiro destino das exportacións británicas a nivel mundial namentres que Alemaña é o primeiro mercado para as compras, seguido de China. En realidade, existiu un beneficio comercial da nación británica nos seus vencellos coa UE en termos de aforro de fletes xa que concentrou as súas compras no mercado comunitario e, agás China, prevalecen os provedores europeos.

As principais exportacións e importacións do Reino Unido son vehículos, produtos farmacéuticos e minerais preciosos, turbinas e petróleo. A súa balanza comercial foi tradicionalmente deficitaria e en 2016 o déficit ascendeu a 25,4 mil millóns de libras esterlinas. Porén, o país posúe un superávit no sector de servizos (ONS, 2017).

Gráfico No.2 Reino Unido: principais socios comerciais (2015)

Fonte: Elaborado pola autora cos datos do BM, 2016 (<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/es/> e ONS, 2017)

Ademais, as empresas británicas tiveron vantaxes na súa participación no mercado único europeo. Máis aínda, a nación anglosaxona posúe o segundo mercado de produtos menos regulado dentro da OCDE, detrás de Holanda e as súas proteccións laborais están por debaixo das dos países europeos continentais e son análogas ás de Estados Unidos, Canadá e Australia.

Dito doutro xeito, as normas comúns de harmonización dentro do mercado unificado non obstaculizaron o desenvolvemento das compañías británicas xa que existen mercados sen regular dentro do seu territorio.

Reino Unido destaca polo crecemento do stock de investimento estranxeiro directo (IED) sobre todo no sector servizos financeiros grazas ao gran desenvolvemento da súa Bolsa de Valores. Dende a súa incorporación ao espazo europeo converteuse no principal centro financeiro. En 1997, o 30% do stock de IED na nación británica proviña doutros Estados membros da UE e, para 2012 a proporción foi do 50% e continuou aumentando. Ademais dende os anos 80 converteuse no segundo principal beneficiario dos investimentos estranxeiros directos a nivel global, detrás dos Estados Unidos (Springford, 2014).

En resumo, o Reino Unido mellorou a súa situación económica interna e ocupou un papel importante no escenario económico global dende a súa incorporación á UE. Porén, actuou como un cabalo de Troia durante toda esta etapa limitando a súa participación en gran parte das políticas comúns que esixe a pertenza ao grupo integracionista e ampliando aínda máis o seu vellelo económico cos Estados Unidos.

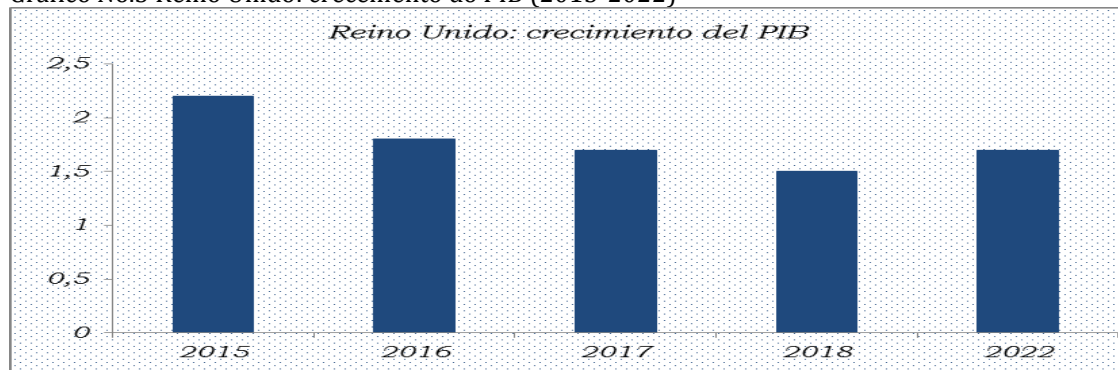
2. A situación socioeconómica actual do Reino Unido

A decisión do Reino Unido de saír da UE (coñecida como Brexit) comezou a afectar a economía e sociedade británicas. No Reino Unido, dende 2016, deteriouse o crecemento do PIB. En especial, 2017 foi un ano de declive, nos tres primeiros trimestres, o crecemento do PIB non chegou ao 0,5% ao contrario da maioría das economías desenvolvidas onde se observou unha recuperación do incremento económico, en comparación con 2016 (FMI, 2017 e Eurostat, 2017).

A inflación disparouse e chegou ao 3,1% en novembro (o seu nivel máis alto dende 2012, en 2015 era do 0,10%) debido á desvalorización da libra esterlina. Como consecuencia, o Banco de Inglaterra elevou os tipos de xuros do 0,25% ao 0,5%, o primeiro incremento en 10 anos (dende xullo de 2017) (ONS, 2017).

O consumo privado reduciuse en paralelo ao incremento da débeda persoal. A nación posiciónase no oitavo lugar a nivel mundial entre os países con maior débeda familiar; en 2016 foi o 87,6% do PIB (1,7 billóns de dólares en stock), máis de 1,5 millóns de fogares están altamente endebedados (Herranz, 2018).

Gráfico No.3 Reino Unido: crecemento do PIB (2015-2022)

Fonte: Elaborado pola autora cos datos de FMI, 2017.

Tradicionalmente, os consumidores na nación británica apoiaron o seu consumo de maneira xeral a través de créditos, tarxetas de crédito, grazas ao gran desenvolvemento do mercado financeiro, unha característica que tradicionalmente o diferenciou dalgúns países do bloque europeo e que o achega máis ao modelo económico estadounidense.

O ingreso dos fogares, entre 2015-2016, só creceu 1,4%, a pesar de que o número de persoas empregadas aumentou; o problema radica en que os salarios foron máis baixos que antes da recesión de 2008 (Cribb and *et al*, 2017).

Dende a década dos 80, establecéronse reformas laborais centradas na moderación salarial acompañada dunha redución de impostos (grazas á redución da carga fiscal sobre os custos laborais) e reestruturación do gasto público nun contexto de liberalización do mercado de traballo e maior flexibilidade⁵. No país reducíronse os subsidios e prestacións por desemprego, e tamén a súa duración.

"A moderación salarial no Reino Unido centrouse en reducir o poder dos sindicatos". A rebaixa salarial foi do 32% do PIB a principios dos oitenta a máis do 25% en 1990 e por debaixo desta porcentaxe en 2002 (www.elmundo.es, 12/01/2018).

Os salarios creceron un 2,3% no terceiro trimestre de 2017, unha décima con respecto ao trimestre anterior, o que confirma a perda de poder adquisitivo das persoas debido ao devandito aumento da inflación. En maio de 2017, os salarios caeron ao seu nivel máis baixo en tres anos e os ingresos reais dos fogares británicos estancáronse, a máis longa paralización dende 1850 (ONS, 2017).

⁵ Margaret Thatcher (1979-1990) diminuíu os impostos directos e incrementou os indirectos, como o IVE.

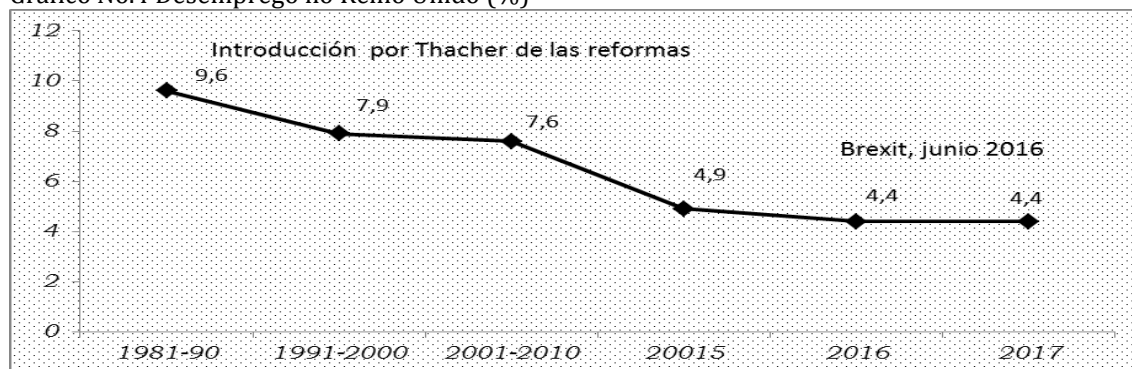
Un estudo da fundación Joseph Rowntree revelou que as familias con ingresos por debaixo da liña de pobreza creceu do 15% (9 millóns persoas) no período 2008-2009 ao 17,5% (11 millóns) en 2014-2015. Na actualidade, 14 millóns de persoas teñen a condición de pobres (<https://www.jrf.org.uk/>, 23/01/2018).

O emprego a tempo parcial aumentou de 2,4% en 2008 a 3,9% en 2016. Os contratos temporais e por horas incrementouse. En particular, os contratos por horas denomínanse “contratos de cero horas” no Reino Unido; os traballadores con este tipo de contratación crecieron de 0,6% en 2010 a 3% en 2016 como proporción dos traballadores empregados (Haldane, 2017).

“No paraíso da flexibilidade laboral, todos os empregos que se crearon nos últimos seis anos tan só serviron para acomodar á nova man de obra (xente nova e inmigrantes) que se incorporaron ao mercado. Pero a situación é cada vez máis complicada para os grupos sociais máis vulnerables, como as familias monoparentais e os traballadores non especializados. E cada vez hai máis parados de longa duración, algo ata hai pouco descoñecido no Reino Unido” (Ramos, 2013).

A taxa de desocupación que viña cunha redución continuada hai máis de tres décadas dende 2016 estancouse. A taxa foi de 4,4% en 2017 e prevése que se manteña igual ou aumente en 2018 (FMI, 2017).

Gráfico No.4 Desemprego no Reino Unido (%)

Fonte: Elaborado pola autora cos datos de Comisión Europea 2017 e o FMI, 2017.

No terceiro trimestre de 2017 rexistrouse unha forte subida de solicitudes de prestacións por desemprego ata as 817.500 totais, o que representa máis do dobre das prognosticadas (www.eleconomista.es, 12/01/2018).

O número de persoas que procuran traballo sen éxito case triplicou (de 391.000 a 902.000) dende 2007. Porén, os altos directivos das quince maiores firmas a nivel nacional gañan de media 238 veces máis cós seus empregados (Ramos, 2013).

Un de cada oito traballadores (3,7 millóns de persoas) non gaña abondo para cubrir as súas necesidades e o 40% dos adultos en idade de traballar que viven na pobreza non teñen estudos (Rodríguez, 2017).

Unha de cada cinco persoas vive na pobreza. Esta última chega a 8 millóns de adultos en idade de traballar, 4 millóns de nenos e nenas e 1,9 millóns de xubilados, conforme un estudo da fundación Joseph Rowntree (Rodríguez, 2017).

Aproximadamente catro millóns de fogares enfróntase á pobreza enerxética (incapacidade para vivir nun fogar quente e seco) (Vázquez, 2017).

O Reino Unido figura como un dos países con maior desigualdade dentro do conxunto de nacións desenvolvidas. Conforme a Oxfam, o 1% da poboación (arredor de 634.000 británicos), posúe 20 veces máis riqueza que o 20% da poboación máis pobre (13 millóns de persoas) (www.lavanguradia.com, 15/01/2018).

Segundo Oxfam, "as cinco familias máis adiñeiradas do país son máis ricas cá 12,6 millóns de cidadáns británicos". Dende 1993, o 0,1% da poboación británica aumentou os seus ingresos en case 24.000 libras cada ano (39.920 dólares) namentres que o 90% máis pobre só aumentou os seus ingresos nunha media de 150 libras ao ano (249 dólares). Ademais, dende 2003, o 95% dos británicos tiveron unha diminución, en termos reais, do 12% dos seus ingresos, namentres que o 5% máis rico viu un aumento nos seus ingresos" (www.bbc.com, 15/01/2018).

3. Impactos económicos do Brexit

As causas do Brexit

No contexto da crise económica do presente milenio aumentou o descontentamento no Reino Unido con respecto á súa permanencia no bloque de integración europeo.

En novembro de 2015, o goberno británico fixo oficial o comezo da campaña para cambiar as condicións da permanencia do Reino Unido na UE e presentou as seguintes demandas ao Consello Europeo⁶:

- 1) Redución do fluxo migratorio da UE ao Reino Unido, incluíndo a prohibición de outorgar axuda social aos migrantes durante catro anos, a prohibición de medio ano de prestacións de desemprego para os migrantes procedentes da UE; o recrudescemento das regras de deportación de migrantes delincuentes, etc;
- 2) Mellora da competitividade (eliminación de obstáculos burocráticos, limitacións para o fluxo de capitais, mercadorías e servizos);
- 3) Fortalecemento da soberanía británica, incluíndo a renuncia do compromiso de avanzar "cara unha unión máis estreita", e que haxa una devolución de poderes aos parlamentos nacionais.
- 4) Cambios en canto á gobernanza económica e a eurozona (en particular, a non discriminación dos países que non integran a eurozona, a realización de cambios que inclúan a relación dunha unión bancaria sobre bases voluntarias, e outros).

En febreiro de 2016, os líderes da UE cederon ás demandas británicas e concederon un estatus especial maior á nación dentro da UE coa condición de que se celebrase un referéndum no cal o goberno apoiaría a pertenza no bloque de integración.

Os socios europeos permitían que o Reino Unido puidera discriminar aos traballadores en función do seu pasaporte para reducir a inmigración ao país, malia que ese tipo de concesión violaba un dos principios fundamentais da Unión como é a igualdade de dereitos dos cidadáns independentemente da súa nacionalidade, todo iso co obxectivo de evitar o Brexit (Pérez, 2016).

⁶ Para máis detalle ver <https://www.gov.uk/government/speeches/>, data de consulta o 23/01/2018.

Nestas circunstancias, gañaran ámbalas dúas partes. Por unha banda, o goberno británico obtivo as súas demandas nas negociacións e, en troques, pediría a permanencia dentro do bloque integracionista na campaña polo referéndum. E, por outra, Europa sentíase satisfeita por rescatar a Cameron do caos no que se atopaba e gañara a batalla fronte aos problemas que xeraría a saída dunha gran potencia (Martín, 2016).

En xuño do 2016 efectuouse o referéndum e, co 72% de participación da poboación, na votación impúxose o Si (51,9%), como opción de saída da UE, contra o Non (49,1%).

O proceso de saída do Reino Unido da UE coñécese como Brexit. Este último, constitúe a crise máis importante do proceso de integración europeo dende a súa creación. Malia que a campaña antiinmigrante aparece como a cara máis visible, a decisión dos británicos foi a expresión máis grave da tendencia a regresar ao Estado nación fronte ao fracaso da UE na xestión da crise económica, que lle custou unha década perdida no crecemento económico.

Dende outro ángulo, o Brexit foi o resultado das frustracións dos británicos con respecto á desfavorable situación económico-social interna ocasionada polas políticas neoliberais aplicadas polos diferentes gobernos conservadores dende 1980 que impactaron na degradación do mercado de traballo e á maior polarización da sociedade.

O Reino Unido formalizou a súa separación en marzo de 2017 e en xuño comezaron as negociacións dos termos do divorcio, que debe terminar en marzo de 2019.

As negociacións comezaron nun contexto de desconcerto político por parte das autoridades, perante a ausencia dun goberno forte e estable. Nas eleccións anticipadas do 8 de xuño de 2017, a primeira Ministra británica Theresa May perdeu a maioría absoluta no Parlamento e puxo en terreo inseguro a súa capacidade de recabar apoio para un Brexit *duro*⁷. Ademais, Londres carece dun plan concreto e dentro do seu goberno existe polémica sobre como arrostrar o divorcio.

Pola súa banda, a UE declarou as súas prioridades na negociación: garantir os dereitos dos case 4 millóns dos cidadáns europeos que residen no Reino Unido e dos británicos que viven noutro país da mancomunidade (dereito de residencia permanente, asistencia médica e educación); a cantidade que deberá ofrecer Londres á Unión polos compromisos financeiros asumidos no último marco orzamentario multianual, así como para cubrir os custos específicos (o valor estímose en 60 mil millóns de euros); asegurar unha fronteira “banda”, que permita a libre circulación de bens, entre a británica Irlanda do Norte e a República independente de Irlanda, que permanecerá na UE.

Principais impactos do Brexit

Para o Reino Unido os impactos sentíronse de maneira inmediata logo do referéndum. En primeiro lugar, observouse a incerteza e volatilidade nos mercados financeiros e a desvalorización da libra esterlina.

Dende o referéndum a libra desvalorizouse fronte ao dólar e ao euro. En 2016, tivo un esborralle de máis do 13% fronte ao euro e do 7,5% fronte ao dólar, e ubicouse en niveis non observados dende de 1985. En 2017, continuou a desvalorización fronte á divisa europea e, perante o dólar comezou a apreciarse no segundo semestre de 2017 (Viaña, 2016).

A volatilidade financeira impactou con forza na banca logo do Brexit. Por exemplo, os bancos españois BBVA e Banco Santander afundíronse máis dun 20% durante 2016,

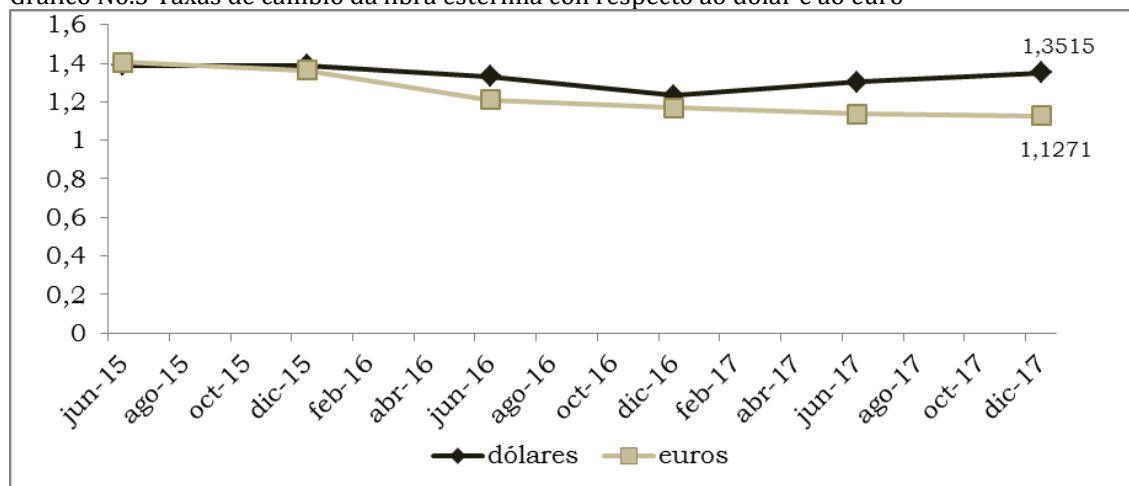
⁷ Debe concluír coa saída do mercado común europeo e da unión alfandegueira a diferenza do Brexit *suave* que permite a participación nos dous.

Bankia un 43% e Banco Popular un 58%, namentres que IAG que, coa súa elevada exposición no Reino Unido caeu un 50% (Viaña, 2016).

Tamén, os bonos de Alemaña e Suiza foron atractivos. En efecto, o bono alemán a 10 anos marcou un novo mínimo histórico ao ofrecer unha rendibilidade do -0,2% e todos en Suiza están en negativo, incluíndo a súa referencia a 50 anos (Viaña, 2016).

No sector inmobiliario a menos dun mes de efectuada a votación (23 de xuño de 2016) algunhas empresas anunciaron a cesación da negociación de fondos inmobiliarios; entre elas Henderson Global Investors, Columbia Threadneedle e Canada Life, Standard Life, Aviva e Prudential's M&G. Estes fondos⁸ xestionan en conxunto máis de 20.000 millóns de dólares en investimentos.

Gráfico No.5 Taxas de cambio da libra esterlina con respecto ao dólar e ao euro

Fonte: Elaborado pola autora cos datos de <https://es.investing.com/> e <https://www.ecb.europa.eu/>.

Pódese falar de “curreliño” porque case todos os investidores querían recuperar o seu diñeiro ao mesmo tempo e os fondos non contaban coa liquidez suficiente para facerlle fronte. Ademais, moitos grupos financeiros comezaron a retirarse do mercado, o cal presionou á baixa os prezos inmobiliarios e os fondos depreciaron os seus activos.

Perante a fuga de capitais, o Banco de Inglaterra realizou unha emisión de débeda británica cos xuros máis baixos da historia, ademais estableceu regras máis laxas para que os bancos puideran estimular os empréstimos⁹.

Tamén, o Boston Consulting Group (BCG) calculou que 80.000 empregos pódense perder a curto prazo se realmente se produce a fuga de bancos a outras cidades europeas como

⁸ Estes fondos negociáanse con patrimonio inmobiliario, que non é fácil de converter en liquidez de maneira rápida. “Vender un edificio, un piso de oficinas ou un bloque de vivendas non se pecha nun día”. Estes fondos emiten-pódeas emitir sen límite- aos novos investidores, en lugar de que estas se negocien no mercado. “Para recuperar o seu investimento, o posuídor de accións pódeas vender ao fondo”, porén contan cunha liquidez limitada para facer fronte aos reembolsos polas participacións dos seus investidores (<http://www.lavanguardia.com/economia/20160707/>).

⁹ A entidade financeira diminuíu de 0,5% a 0% os fondos que os bancos deben reservar para arrostrar a crise, co obxectivo de aumentar os créditos (www.laprensa.com, 6/07/2016).

París ou Fráncfort. O impacto estimado para Londres parece ser superior ao da crise financeira, cando se perderon 55.000 empregos entre 2007 e 2010 (Sheffield, 2016).

Prevese unha perda significativa do PIB e de empregos no sector financeiro: os sete principais bancos que se atopan en Londres planifican mover a 12 mil empregados a diferentes destinos, nos que se atopan Fráncfort, París e Dublín. De acordo cos datos de analistas de Bloomberg, as finanzas aportan o 12% ao PIB (240.000 millóns de dólares) (Finch *et al*, 2017 e Martin e Finch, 2017).

Ademais a nación británica arrostraría un proceso de escaseza de man de obra cualificada. Preto do 50% dos traballadores comunitarios actualmente no Reino Unido consideraron marcharse nos cinco anos vindeiros (<http://www.economiahoy.mx/>, 27/06/2017).

Máis aínda, podería arrostrar a fuga de cerebros. Conforme un estudo internacional encomendado por KPMG, arredor dun millón de traballadores europeos, o 3,1% da poboación activa no Reino Unido, podería marcharse. Os traballadores da UE máis proclives a abandonar o Reino Unido son os denominados altamente cualificados: o 50% dos enquisados con doutoramento e o 39% dos que posúen unha titulación de posgrao (<https://home.kpmg.com>, 23/01/2018).

A mediano prazo xa se observou os efectos en termos de crecemento económico e dende o punto de vista comercial o déficit aumentou 40.7 mil millóns de libras en 2016 (2,1% do PIB) (<http://researchbriefings.parliament.uk>, 12/01/2018).

No caso da Unión Europea, a saída do Reino Unido impactará na diminución do seu peso no mundo, en termos tanto demográficos, económicos como políticos. A poboación pasará de representar o 7% mundial ao 6,1%; pérdese a segunda potencia económica da Unión Europea e ao terceiro contribuínte neto, a un membro do Consello de Seguridade de Nacións Unidas e un dos dous países da Unión referentes en materia de seguridade europea.

Entre outros efectos económicos para o bloque tamén destaca que Europa deixaría de contar co principal centro financeiro e podería ver minguada a súa posición no mercado financeiro global. Así mesmo, algúns Estados membros cun maior vencello económico co Reino Unido pódense ver máis afectados, como, por exemplo España, Holanda e Irlanda.

Tamén, conforme un estudo recente do Instituto Jacques Delors, o orzamento comunitario perdería 10.000 millóns de euros anuais porque o Reino Unido é un contribuínte neto importante aos orzamentos comunitarios. Polo tanto, o efecto do Brexit podería restrinxir, aumentar ou reestruturar o orzamento para o Marco Financeiro Plurianual despois de 2020 (Kölling, 2017)¹⁰.

Perspectivas do Brexit

As negociacións do Brexit son moi complexas. En decembro de 2017, anunciouse o fin da primeira fase das negociacións, logo de se chegaran a acordos en termos da factura que a nación británica debía pagar pola súa retirada, co compromiso de que abonaría arredor de 55.000 millóns de euros. Tamén se comprometeu a garantir os dereitos (residir, traballar, á saúde, entre outros) dos cidadáns europeos residentes no seu territorio mesmo logo da súa saída da UE. Esta última concederá un trato equitativo para os británicos que habitan en países do bloque europeo.

¹⁰ Para máis detalle ver Rubio e Hass, 2017, en <http://www.delorsinstitut.de/>, data de consulta 23/01/2018.

O certo é que a UE conseguiu que o Reino Unido cumprira coas tres prioridades que establecera para a primeira fase. Para a segunda, as negociacións concentráranse no período transitorio dentro do espazo comunitario ata 2020 e o marco das relacións futuras entre ámbolos dous¹¹.

A nación británica que pretendía nos seus inicios realizar un Brexit *duro*, tivo que ir cedendo nas súas posicións xa que teñen moito que perder coa saída. Mesmo se disolvera os vencellos económicos coa UE, as perdas serían abismais. Un informe da Rand Corporation dos Estados Unidos proxectou que o fin das relacións provocaría a maior perda económica, cun recorte do PIB en case 5% (140 mil millóns de dólares), 10 anos despois do Brexit (<https://www.rand.org>, 22/01/2018).

O feito de que teña que operar baixo as regras da Organización Mundial do Comercio, sen acordo coa UE, coloca a Londres nunha situación difícil xa que tería que afrontar un mercado comunitario de barreiras non arancelarias para os bens que exporta cara aló, así como a un mercado máis proteccionista como o dos Estados Unidos tendo en conta as esixencias comerciais da nova administración estadounidense. E os custos para o Reino Unido serían altos en termos económicos. Ademais, para unha nación que hai máis de 44 anos que non negocia acordos bilaterais de maneira independente, tal situación constituiría alomenos a curto e medianos prazos un verdadeiro salto ao vacío.

O Brexit *suave*, tamén ten consecuencias e choca cos intereses comunitarios que son contrarios cunha Europa “á carta”. Ademais, o consecuente risco moral a que se somete esta opción, pois hai países como Noruega¹² que participan do mercado único europeo, que pretenden esixir máis concesións se o Reino Unido consegue un acordo especial con Europa.

Tamén a negociación dun acordo bilateral como o de Canadá coa UE, malia que estimularía o comercio de bens, non daría acceso ao comercio de servizos dentro do mercado único. “É un xogo de suma cero: canto máis se pareza á opción de Noruega, máis obrigas hai; canto máis se pareza á opción de Canadá, menos acceso” (Blair, 2018).

Indubidablemente, as condicións económicas desfavorables e de polarización social que deron lugar ao Brexit parecen manterse ou agudizarse con calquera das opcións de saída alomenos a curto prazo.

Cara o fondo, a UE ten que empurrar moito máis cara á unidade interna do bloque despois da saída do Reino Unido para evitar un efecto dominó. Coñécese que hai un conxunto de problemas económicos e sociais que fan que a unión sexa máis desigual entre países e cidadáns. Neste senso, Europa urxe dar un salto cara adiante na integración co obxectivo de disipar a incerteza sobre o seu proceso de integración.

¹¹ O Brexit debe concluír en marzo de 2019 e o Reino Unido pediu un período transitorio ata 2020, onde aínda participa do mercado unificado.

¹² “Actualmente, o país nórdico realiza ao bloque maiores contribucións financeiras per cápita có Reino Unido e acepta a libre circulación de persoas para ter acceso ao mercado máis grande do mundo. Pero non ten nin voz nin voto na toma de decisións, polo que non aceptaría que a Londres se lle deran agora privilexios” (Maza, 2018).

Conclusións:

As relacións entre o Reino Unido e a Unión Europea foron caracterizadas pola asimetría. Aínda que a nación británica é parte da comunidade, mantivo a maior independencia posible en importantes asuntos económicos e políticos. O seu principal obxectivo dentro da UE foi o relanzamento da súa economía sen ameazar a súa soberanía política e, polo tanto, a súa participación no bloque europeo foi restrinxida, en gran parte, aos aspectos que consideraba xerar beneficios para iso. Como resultado, o Reino Unido xogou un papel importante no escenario económico mundial desde que se uniu á UE. Non obstante, actuou como un cabalo de Troia durante todo este escenario, limitando a súa participación nunha gran parte das políticas comúns, esixidas pola pertenza ao grupo integracionista, e ampliando aínda máis o seu vínculo económico cos Estados Unidos.

O Brexit é a crise máis importante do proceso de integración europea desde o seu inicio e comezou a afectar á economía e á sociedade británica. Aínda que a campaña antiinmigrante aparece como o rostro máis visible, a decisión dos británicos foi a expresión máis seria da tendencia a volver ao estado nacional fronte ao fracaso da UE na xestión da crise económica, que custou unha década de perda no crecemento económico. Ademais, Brexit é o resultado da aplicación de políticas neoliberais no Reino Unido durante máis de tres décadas que transformaron o mercado e a calidade do traballo, diminuíron o poder dos sindicatos e aumentaron a pobreza e as desigualdades no país.

As implicacións de Brexit son múltiples tanto no Reino Unido e na UE e con independencia da opción de saída que se supón (Brexit brando ou Brexit duro), como polarización desfavorable e social que levou a Brexit. A saída efectiva do Reino Unido esixirá a partir da UE un maior impulso cara á unidade interna do bloque para evitar un efecto dominó. Sábese que hai un conxunto de problemas económicos e sociais que fan que a unión sexa máis desigual entre os países e os cidadáns. Neste sentido, Europa necesita un avance na integración co obxectivo de disipar a incerteza sobre o seu proceso de integración.

Bibliografía

- BM (Banco Mundial) (2016). (<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/es/>)
- Campo, N. y Coricelli, F. (2015). Why did Britain join the EU? A new insight from economic history, 03 February 2015, <http://voxeu.org/article/britain-s-eu-membership-new-insight-economic-history>
- Cribb, J.; Hood, A.; Joyce, R.; Norris, A. (2017). Living standards, poverty and inequality in the UK: 2017, UK, July 2017, The Institute for Fiscal Studies Website: <http://www.ifs.org.uk>, ISBN 978-1-911102-56-4
- Estay, J. y Sotomayor, H. 1992: "El desarrollo de la Comunidad Europea y sus relaciones con América Latina", Benemérita Universidad Autónoma de Puebla y UNAM, México, 1992.
- Eurostat (2017). Comercio internacional de mercancías, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/International_trade_in_goods/es
- Guisan, M.C., Exposito, P. (2018). Economic Development Problems and Crisis in the European Union, 2005-2015, *Applied Econometrics and International Development Vol. 18-1*, on line at <http://www.usc.es/economet/aea.htm>

- Haldane, A. (2017). Work, Wages, and Monetary Policy, Speech given at the National Science and Media Museum, Bradford, United Kingdom, June 20. <http://www.bankofengland.co.uk/publications/Pages/speeches/2017/984.aspx>.
- James, J. (2014). 2014. Alemania: la flexibilidad laboral y sus consecuencias, ICEDE Working Paper Series, ISSN 2254-7487, diciembre de 2014, Santiago de Compostela, España. <http://www.usc.es/icede/papers>.
- James, J. (2015). La crisis de deuda de la zona euro: conflicto entre la estabilidad macroeconómica y el desarrollo, Revista Temas de Economía Mundial del CIEM, Edición especial, abril, ISSN 1997-4183, www.ciem.cu.
- James, J. (2016). La crisis de la zona euro. Fundamentos económicos y lecciones para América Latina. Editorial Ciencias Sociales, La Habana, ISBN:978-959-06-1756-0.
- <http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/SN02815/ResearchBriefing/Summary/SN02815>
- <https://www.rand.org/news/press/2017/12/12.html>.
- Kölling, M. (2017). El impacto del Brexit para el presupuesto de la UE, ARI 53/2017 - 23/6/2017, en Elcano.
- Mangas Martín, A. (2016). Los dilemas del Reino Unido y de la UE: ¿salir o cambiar la Unión?, 31 de mayo, en Dossier sobre Brexit/Bremain, Real Instituto Elcano.
- ONS (Office for National Statistics) (2016). Relación económica de Reino Unido con la UE.*
- ONS (Office for National Statistics) (2017). "UK Trade: December 2016", Statistical Bulletin, 10.02.17, UK.
- Rubio, E. y Haas, J. (2017). Brexit and the EU budget: threat or opportunity?, 16 enero, Jacques Delors Institut - Berlin. <http://www.delorsinstitut.de/2015/wp-content/uploads/2017/01/BrexitEUBudget-HaasRubio-JDI-JDIB-Jan17.pdf>

Prensa e Noticias

- Blair, T. (2018). Brexit: lo que sabemos ahora, 4 de enero 2018, https://elpais.com/elpais/2018/01/04/opinion/1515065955_667123.html
- Finch, G.; Warren, H. Coulter, T. (2017). The Brexit Banker Exodus Gains Momentum, September 28, <https://www.bloomberg.com/graphics/2017-brexit-bankers/>.
- Herranz, D. (2018). Los países con mayor endeudamiento familiar del planeta, 4/01/2018, <http://www.rebellion.org/noticia.php?id=236154>.
- http://www.bbc.com/mundo/noticias/2014/03/140317_reino_unido_desigualdad_a_m.
- <http://www.economiahoy.mx/economia-eAm-mexico/noticias/8459170/06/17/Fuga-de-cerebros-en-el-Reino-Unido-tras-el-Brexit-Espana-entre-los-nuevos-destinos-favoritos.html>
- <http://www.eleconomista.es/economia/noticias/8806933/12/17/El-mercado-de-trabajo-de-Reino-Unido-no-da-para-mas-el-Brexit-alta-las-costuras-las-costuras-de-un-paro-en-minimos.html>
- <http://www.elmundo.es/elmundo/2012/02/10/economia/1328872540.html>). Javier González, 13/02/2012.
- <http://www.lavanguardia.com/vida/20160913/41277265666/el-reino-unido-uno-de-los-paises-con-mayor-desigualdad-segun-oxfam.html>).

- <http://www.lavanguardia.com/economia/20160707/403031345587/corralito-reino-unido-brexit-fondos-inmobiliario.html>
- <https://home.kpmg.com>. Un millón de trabajadores de la UE podrían abandonar Reino Unido tras el Brexit, España, 31/08/2017.
- <https://www.laprensa.com.ni/2016/07/06/economia/2063595-fuga-capitales-reino-unido-brexit>
- Martin, M.; Finch, G. (2017). JPMorgan to Move Hundreds of Staff to Three EU Offices on Brexit, <https://www.bloomberg.com/graphics/2017-brexit-bankers>
- Maza, C. (2018). Llega el temido 'efecto dominó' del Brexit: Noruega también pide renegociar, 17/01/2018, Londres, https://www.elconfidencial.com/mundo/2018-01-15/brexit-reino-unido-ue-relacion-comercial-cestas_1505501/.
- Pérez, C. (2016). La UE sella un nuevo pacto con Reino Unido tras un maratón negociador, 20 de febrero, en https://elpais.com/internacional/2016/02/19/actualidad/1455872429_141482.html
- Ramos, R. (2013). El Reino Unido se consolida como el paraíso de la flexibilidad laboral, 22 de junio, en (<https://factorhumano.org/es/actualitat/noticias/10331>).
- Rodríguez, L. (2017). Reino Unido se enfrenta a un gran aumento de la pobreza, 4 de diciembre, <http://www.eliberico.com/reino-unido-se-enfrenta-a-un-gran-aumento-de-la-pobreza/>
- Sheffield, H. (2016). Brexit could spark City exodus as 80,000 jobs are moved to Europe, BCG says, 7 de Julio, <http://www.independent.co.uk/news/business/news/brexit-could-spark-city-exodus-as-80000-jobs-are-moved-to-europe-bcg-says-a7124351.html>
- Springford, J (2014). Reino Unido y la UE: un divorcio difícil, 24 junio 2014, en <https://www.esglobal.org/>
- Vázquez, P.L. (2017). Un estudio revela que cuatro millones de hogares en Reino Unido se encuentran en pobreza energética, 17 de noviembre 2017, en <http://www.eliberico.com/un-estudio-revela-que-cuatro-millones-de-hogares-en-reino-unido-se-encuentran-en-pobreza-energetica/>.
- Viaña, D. (2016). El Ibx cede más de un 4% en dos sesiones y se asienta entre los peores índices del mundo, 4 de julio, España, [www.el mundo.es](http://www.elmundo.es).
- Wintour, P. (2015). El 40% de las familias del Reino Unido son “demasiado pobres para participar en la sociedad, 08/02/2015, en <http://www.sinpermiso.info/textos/el-40-de-las-familias-del-reino-unido-son-demasiado-pobres-para-participar-en-la-sociedad>.
- * Citado: https://elpais.com/elpais/2017/03/29/media/1490785904_271906.html

Anexo on line en Ideas.Repec: <https://ideas.repec.org/s/sdo/regaec.html>